

Beredskapsutvalget
for finansiell infrastruktur
(BFI)

Årsrapport 2021

Forord

BFI er et beredskapsutvalg for finanssektoren. I en krisesituasjon skal BFI varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse dem. Mandatet aktiveres ved store forstyrrelser i den finansielle infrastrukturen med bortfall av tjenester som fører til at større deler av befolkningen ikke får tilgang til nødvendige betalingsmidler, handel stopper opp og/eller finansiell stabilitet trues. Aktørene som opererer kritiske systemer og kritisk infrastruktur for finanssektoren i Norge er representert i BFI. Dette omfatter også myndighetene og institusjoner som har beslutningsansvar på tvers av bransjen.

Årsrapporten redegjør for BFIs mandat, sammensetning og arbeid i 2021.

Oslo 1. mars 2022

Olav Johannessen
Leder av BFI
Seksjonssjef
Seksjon for tilsyn med IT og betalingstjenester
Finanstilsynet

Sekretariatet for BFI
Finanstilsynet
Seksjon for tilsyn med IT og betalingstjenester
v/ Senior tilsynsrådgiver Åshild Johnsen
Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo
Tlf.: 99293046

1. Innledning

BFI ble opprettet gjennom vedtak i Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000 i forståelse med Finansdepartementet, Finanstilsynet og sentrale aktører i finansiell sektor. Norges Bank hadde ledelse og sekretariat for BFI fram til 31. mai 2010. Fra 1. juni 2010 ble ansvaret for ledelse og sekretariat overført til Finanstilsynet.

I henhold til mandatet har BFI to hovedoppgaver:

- (i) Komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i finansiell infrastruktur. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene.
- (ii) Forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor, herunder, på grunnlag av sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.

BFI erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskap i egen virksomhet. Samlet besitter BFIs medlemmer en høy faglig kompetanse om finansiell infrastruktur. Ved hendelser skal BFI være bindeleddet mellom involverte aktører og myndighetene og sørge for nødvendig kommunikasjon og informasjon.

Mandatet for BFI følger i vedlegg 1.

BFI har etablert en rutine for å varsle, informere og koordinere tiltak ved hendelser og kriser i finansiell infrastruktur. Rutinen inneholder blant annet en fast agenda for møter i BFI i en krisesituasjon. I tillegg har BFI etablert varslingslister med kontaktopplysninger for alle som er med i utvalget. Varslingslisten oppdateres løpende og distribueres regelmessig til alle medlemmer, varamedlemmer og observatører i BFI.

2. Representasjon

BFI er sammensatt av representanter fra ulike myndighetsorganer og sentrale aktører som er brukere av og/eller har operativt ansvar for, finansiell infrastruktur. BFI har 18 faste medlemmer, 12 personlige varamedlemmer og 7 observatører. Faste medlemmer har møteplikt, men kan bli representert med sitt personlige varamedlem ved nødvendig møteforfall. Observatører har møterett.

Sammensetningen av utvalgets medlemmer og observatører gjenspeiler vurderinger av hvordan finansiell stabilitet kan bli påvirket av enkle eller sammensatte hendelser. Hvis BFI finner det nødvendig, vil utvalget også trekke på relevant kompetanse fra andre aktuelle aktører.

BFI fikk et nytt medlem og tilhørende varamedlem i 2021. Det nye medlemmet er Mastercard Payment Services Infrastructure som har overtatt noen av driftsoppgavene knyttet til den finansielle infrastrukturen som Nets tidligere utførte. Videre var det utskiftning av et fast medlem, tre varamedlemmer og en observatør. I et av tilfellene gikk personlig varamedlem inn som fast medlem og nytt personlig varamedlem ble oppnevnt.

3. Utvalgets arbeid i 2021

BFI gjennomførte tre møter og en øvelse i 2021.

3.1 Hendelsesrapportering til BFI

På BFI-møtene gjennomgås:

- Hendelsesrapporter fra Finanstilsynet. Finanstilsynet gjør et hensiktsmessig uttrekk fra IKT-hendelsesrapporteringen til Finanstilsynet som grunnlag for rapportering av hendelser til BFI.
- Hendelsesrapportering fra bankenes felles avregningssystem, Norwegian Interbank Clearing System (NICS).
- Hendelsesrapportering fra Norges Banks oppgjørssystem (NBO).
- Nordic Financial CERTs (NFCERT) situasjons- og trusselrapporten for siste kvartal knyttet til cyberangrep mot finanssektoren.

I 2021 var det enkelte situasjoner der flere banker rapporterte om gjentakende ustabilitet og periodevis utilgjengelighet til betalingstjenestene grunnet driftsproblemer hos leverandør. Ingen, av disse pekte seg ut med spesielt lang varighet. Gjennom året var det ved flere anledninger problemer med BankID, og spesielt store var problemene etter flyttingen av driften av BankID til ny leverandør i slutten av året. Andelen sikkerhetshendelser var omtrent som året før, og disse berørte i svært liten grad tilgjengeligheten til betalingstjenestene. Stabiliteten til betalingstjenestene var tilfredsstillende i 2021.

Driften av bankenes felles avregningssystem for norske kroner (NICS) var ikke påvirket av alvorlige hendelser i 2021.

Det var i 2021 to operasjonelle hendelser som berørte selve oppgjørssystemet i Norges Bank og som fikk konsekvenser for mottak av oppgjørstransaksjoner og utveksling av meldinger, men disse var kortvarige. Det var flere hendelser med forsinket levering fra bankene til NICS og videre til NBO, og fra VPS til verdipapiroppjøret, som medførte utvidet åpningstid i NBO. Ved en anledning ble sluttoppjøret for verdipapiroppjøret forskjøvet til neste dag.

NFCERT rapporterte om et relativt stabilt situasjons- og trusselbilde gjennom 2021. Rapporteringen omhandler tre dimensjoner: Trusselnivået for angrep mot finansinstitusjoner, for angrep mot ansatte i finansinstitusjoner og for angrep mot kundene i finansinstitusjonene. Det var få angrep mot finansinstitusjoner, men det ble i begynnelsen av året observert økt mengde forsøk på ransomware aktivitet. Det var i 2021 mye nettsvindel, herunder phishing av BankID påloggingsdetaljer og kredittkort/betalingsinformasjon. NFCERT orienterte også om den globale hendelsen knyttet til Microsoft Exchange Servere. Ingen av medlemmene til NFCERT så spor av at denne sårbarheten ble utnyttet eller skadet dem. I slutten av året ble det informert om at det var avdekket en sårbarhet i et loggverktøy (Apache Log4j). Sårbarheten rammet alle sektorer og ble ansett som svært kritisk. Norske finansinstitusjoner observerte forsøk på å utnytte sårbarheten, men det er ikke kjent at noen lyktes med å få tilgang til IT-systemer i norske finansforetak.

3.2 Beredskapsarbeidet i BFI

Oppfølging av status og tiltak knyttet til koronapandemien

BFI kalte ikke inn til ekstraordinære møter i 2021, men gjennomgikk status og tiltak knyttet til koronapandemien i de BFI-ordinære møtene og med en separat referatføring fra disse gjennomgangene. Koronapandemien medførte i 2021 ikke spesielle problemer for de sentrale aktørene i den norske finansielle infrastrukturen. Foretakene tilpasset tiltakene etter situasjonen slik den utviklet seg gjennom året.

Oppfølging av funn fra øvelsen i 2019

Siste gjenstående oppfølgingspunkt etter øvelsen i 2019 var å formalisere rutinene for hendelsesrapportering fra NICS via Norges Bank og direkte fra Norges Bank til BFI. Dette ble gjort i 2021.

BFI-øvelse i 2021 i regi av Eika Gruppen

I november gjennomførte BFI sin årlige øvelse som denne gangen var i regi av Eika Gruppen. Eika Gruppen hadde laget et scenario som bl.a. omfattet angrep med kryptovirus og omfattende phishing-angrep. Øvelsesdeltakerne ble utfordret i hvilke problemstillinger som bør håndteres lokalt og hvilke som bør løftes i BFI. Usikkerheten som oppstår i situasjoner med ondsinnede angrep var et viktig øvelsesmoment og illustrerte hvor viktig informasjonsflyten mellom aktørene i banknæringen er i slike situasjoner. Øvelsen avdekket også problemstillinger knyttet til oppfølging av utkontrakteringer til underleverandører. Funn fra øvelsen vil bli fulgt opp i BFIs videre arbeid.

3.3 Øvrige temaer BFI behandlet eller ble orientert om i 2021

Hendelse med løsepengeangrep i Tietoevry

Tietoevry redegjorde for en hendelse med løsepengevirus (ransomewareangrep) som rammet foretaket 22. februar 2021. I alt 25 av Tietoevry sine kunder ble utsatt for angrepet. Dette var hovedsakelig kunder innen industri og tjenestesektor. Ingen finansforetak ble rammet.

Vekterstreiken

Bankene og Norges Bank redegjorde for sine erfaringer etter vekterstreiken som varte fra 16. september til 3. desember 2020.

Vurdering av BFI sitt mandat mot FSOR sin visjon i Danmark

Finanstilsynet orienterte om at BFI sitt mandat var sammenlignet med visjonen til et tilsvarende utvalg i Danmark, FSOR (finansielt sektorforum for operationel robusthed). Mens FSOR sin visjon først og fremst er rettet mot trusselen for cyberangrep, omfatter BFI sitt mandat alle typer hendelser som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastrukturen.

TIBER-NO

Finanstilsynet orienterte om Norges Bank og Finanstilsynets samarbeid om å utarbeide og implementere et rammeverk for testing av cybersikkerhet i finansiell sektor (TIBER-NO). Rammeverket var på høring i 2021, og en implementeringsveiledning for TIBER-NO ble publisert i oktober 2021.

Bankenes tilbud av kontanttjenester

Finanstilsynet orienterte om oppdrag fra Finansdepartementet om å utarbeide et høringsnotat med utkast til forskrift som nærmere klargjør plikten i finansforetakslovens § 16-4 Kontanter. Forslaget til forskrift ble sendt på høring med høringsfrist 10. desember 2021. Forslaget klargjør at den enkelte bank må sørge for at kundene har mulighet for å sette inn og ta ut kontanter, enten i bankens egen regi eller gjennom avtale med andre tilbydere av kontanttjenester.

Utvidet kapasitet i reserveløsningen for kortbetalinger

Bits AS orienterte om arbeidet med å utvide kapasiteten i reserveløsningen for kortbetalinger. Denne ble satt i produksjon andre halvår 2021 og tilbys utvalgte brukersteder for dagligvare/mat, medisin eller drivstoff. I utgangspunktet er dette begrenset til kjeder som har regional eller nasjonal utbredelse.

Revidering av KIKS

Finanstilsynet orienterte om revidering av rapporten Samfunnets kritiske funksjoner (2016), bedre kjent som KIKS-rammeverket. Justis- og beredskapsdepartementet gav i 2021 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) i oppdrag å revidere rammeverket. Norges Bank og Finanstilsynet ga Finansdepartementet innspill til revidering av KIKS-rapporten som ble videreformidlet til DSB. Utkast til revidert rammeverk skal etter planen komme på høring våren 2022.

Finanstilsynet orienterte om ny nasjonal kontraterrorstrategi.

DNB presenterte årsrapporten for DNBS interbanksystem for 2020.

Norges Bank presenterte årsrapporten for NBO for 2020.

Norges Banks presenterte rapporten Finansiell infrastruktur 2021.

Finanstilsynet presenterte ROS-analysen for 2021.

Finanstilsynet presenterte hovedpunkter fra risiko- og sårbarhetsanalysen for 2021 (ROS-analysen) om finansnæringens bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Vedlegg 1

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI).

Mandat fastsatt av Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000 (oppdatert navneendring ved at Finanstilsynet overtok ledelse og sekretariat 1. juni 2010).

1. Beredskapsutvalg for finansiell infrastruktur har ansvaret for å komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. Gjennomføringen av tiltakene vil baseres på at den enkelte deltaker har beslutningskompetanse på vegne av sin institusjon.
2. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene. Utvalget skal etablere nærmere rutiner for varsling, problemhåndtering og informasjonsformidling som skal gjelde i slike situasjoner.
3. Beredskapsutvalget skal forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor. Utvalget skal herunder, på grunnlag av Sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.
4. Representasjonen i beredskapsutvalget skal tilpasses behovet for å løse den aktuelle krisesituasjon og samordne utarbeidelse av beredskapsplaner og iverksettelse av omleggingstiltak. Finanstilsynet skal ha ledelse og sekretariat for beredskapsutvalget og innkaller til møter i utvalget. Møter avholdes ved behov og minst to ganger hvert år. I tillegg til ordinære medlemmer og varamedlemmer fra myndighetsorganer og de sentrale aktørene i finansiell infrastruktur, kan utvalget knytte til seg observatører og kontaktpersoner fra andre aktører i finansiell infrastruktur, herunder representanter for telekommunikasjon og kraftforsyning.
5. Beredskapsutvalget erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet.
6. Mandatet for beredskapsutvalget fastsettes av Finanstilsynet i samråd med Finansdepartementet og sentrale aktører i finansiell infrastruktur.